

NORGES HØYESTERETT

Den 1. september 2011 avsa Høyesterett dom i

HR-2011-01644-A, (sak nr. 2011/238), sivil sak, anke over dom,

I.

Ulf Schjøberg

Alf Viggo Schjøberg

Geir Schjøberg

(advokat Stian Trones Bråstein – til prøve)

mot

Finn Kåre Brox

(advokat Hallvard Østgård)

II.

Finn Kåre Brox

(advokat Hallvard Østgård)

mot

Ulf Schjøberg

Alf Viggo Schjøberg

Geir Schjøberg

(advokat Stian Trones Bråstein – til prøve)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Bårdsen**: Saken gjelder erstatningsansvar for bestyrer av dødsbo under offentlig skifte – erstatningsutmålingen. Kravet gjelder tap på loddeernes hånd som følge av manglende forsikring av et småbruk som inngikk i boet, etter at våningshuset ble totalskadd ved brann.
- (2) I februar 2004 åpnet Senja tingrett offentlig skifte i dødsboet etter ekteparet Alfild Bergljot og Alf Bergethon Schjøberg. Arvinger var fellesbarna Ulf, Alf Viggo, Stein Anton og Geir Schjøberg. Tingretten oppnevnte advokat Finn Kåre Brox som bobestyrer,

og påla ham å stille en sikkerhet på 600 000 kroner. I boet inngikk et konsesjonspliktig småbruk på Dyrøya i Troms, som hadde vært bebodd og drevet av arvelaterne. Ulf Schjølberg hadde på foreldrenes vegne forsikret småbruket i If skadeforsikring, med fullverdidekning for blant annet våningshuset. Forsikringen ble videreført for boets regning i 2005. Med virkning fra 1. januar 2006 sa imidlertid Ulf Schjølberg opp forsikringsavtalen. Bobestyren ble ikke varslet. Eiendommen var derfor uforsikret da våningshuset brant ned til grunnen i desember 2006.

- (3) Ved stevning 23. juni 2009 til Senja tingrett reiste tre av livsarvingene – Ulf, Alf Viggo og Geir Schjølberg – søksmål mot advokat Brox, med krav om erstatning for sitt økonomiske tap ved at våningshuset og innbo ikke var forsikret. Boet var på dette tidspunktet tilbakelevert loddeierne. Den fjerde livsarvingen – Stein Anton Schjølberg – var løst ut. Brox fremsatte på sin side krav mot Ulf Schjølberg tilsvarende den erstatning Brox måtte bli dømt til å betale. Motkravet var begrunnet i at Ulf Schjølberg opptrådte uaktsomt da han sa opp forsikringen uten å varsle Brox.
- (4) Saken ble overført til Nord-Troms tingrett, som i dom 19. februar 2010 frifant Brox. Han ble også tilkjent erstatning for sine sakskostnader. Etter anke fra de tre livsarvingene, fant Hålogaland lagmannsrett at Brox hadde opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt ved at han ikke hadde tatt skritt for å sikre at eiendommen forble forsikret under bobehandlingen. Lagmannsretten fastsatte erstatningen med utgangspunkt i eiendommens antatte omsetningsverdi. For Ulf Schjølberg ble bestemt avkortning med om lag en tredel på grunn av medvirkning, jf. skadeserstatningsloven § 5-1. Lagmannsrettens dom 22. oktober 2010 har slik domsslutning:
- ”1. **Finn Kåre Brox betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse erstatning til Geir Schjølberg med 171 500 – etthundreogsyttientusenfemhundre – kroner.**
  2. **Finn Kåre Brox betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse erstatning til Alf Viggo Schjølberg med 171 500 – etthundreogsyttientusenfemhundre – kroner.**
  3. **Finn Kåre Brox betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse erstatning til Ulf Schjølberg med 121 500 – etthundreogtjueentusenfemhundre – kroner.**
  4. **Ulf Schjølberg frifinnes for motkravet fra Finn Kåre Brox.**
  5. **Sakskostnader tilkjennes ikke for tingretten eller lagmannsretten.”**
- (5) Ulf, Alf Viggo og Geir Schjølberg har anket lagmannsrettens dom – rettsanvendelsen ved erstatningsutmålingen – til Høyesterett. Advokat Finn Kåre Brox har inngitt avledet anke for så vidt gjelder ansvarsgrunnlag, erstatningsutmåling, lemping og medvirkning, samt det motkrav Brox mener å ha mot Ulf Schjølberg.
- (6) Ved Høyesteretts ankeutvalgs beslutning 18. mars 2011 er anken tillatt fremmet. Den avledede anken er tillatt fremmet for så vidt gjelder erstatningsutmålingen, lemping og medvirkning. For øvrig er den avledede anken nektet fremmet. Så langt ankene er henvist til behandling i Høyesterett, står saken i samme stilling som for de tidligere instanser.
- (7) De ankende parter – *Ulf, Alf Viggo og Geir Schjølberg* – har i korte trekk gjort gjeldende:

- (8) Småbruket skulle ha vært fullverdiforsikret. Boet ville i tilfelle hatt krav på dekning av kostnadene ved å gjenoppføre våningshuset. Ved bobestyrerens forsømmelse har arvingene gått glipp av denne forsikringsutbetalingen. Arvingenes interesser ligger dels i den kontraktsposisjon fullverdiforsikringen ville ha gitt dem overfor forsikringsselskapet, og dels i muligheten til å overta selve småbruket med våningshus. Det er på det rene at de tre brødrene ønsket at eiendommen skulle beholdes innenfor familien. Erstatningen må derfor svare til hva som ville ha blitt utbetalt i forsikring dersom eiendommen hadde vært fullverdiforsikret, for så vidt også i tråd med alminnelige erstatningsrettslige prinsipper ved totalskade. Etter de aktuelle forsikringsvilkår skal det imidlertid ikke gjøres fradrag for elde, bruk eller annen verdiforringelse ved den tidligere bygningen.
- (9) Ulf Schjølberg aksepterer at det for hans del foretas avkortning med en tredel, jf. skadeserstatningsloven § 5-1. Hovedansvaret for tapet ligger imidlertid hos bobestyreren. Det er derfor ikke rom for ytterligere avkortning.
- (10) Lemping etter skadeserstatningsloven § 5-2 bør være lite aktuelt ved profesjonsansvar.
- (11) Ulf, Alf Viggo og Geir Schjølberg har lagt ned slik påstand:
- ”1. **Finn Kåre Brox dømmes til å betale Ulf Schjølberg erstatning til gjenoppføring av våningshus på eiendommen gnr. 27 bnr. 3 og 5 i Dyrøy kommune med et beløp fastsatt etter rettens skjønn begrenset oppad til kr. 742 500,- innen to uker fra dommens forkynnelse.**
  2. **Finn Kåre Brox dømmes til å betale Alf Viggo Schjølberg erstatning til gjenoppføring av våningshus på eiendommen gnr. 27 bnr. 3 og 5 i Dyrøy kommune med et beløp fastsatt etter rettens skjønn begrenset oppad til kr. 1 115 000,- innen to uker fra dommens forkynnelse.**
  3. **Finn Kåre Brox dømmes til å betale Geir Schjølberg erstatning til gjenoppføring av våningshus på eiendommen gnr. 27 bnr. 3 og 5 i Dyrøy kommune med et beløp fastsatt etter rettens skjønn begrenset oppad til kr. 1 115 000,- innen to uker fra dommens forkynnelse.**
  4. **Finn Kåre Brox dømmes til å betale de ankende parter sakens omkostninger for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett innen to uker fra dommens forkynnelse.”**
- (12) Ankemotparten – *Finn Kåre Brox* – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (13) Formålet med et offentlig skifte er å realisere omsetningsverdiene i boet. Loddeierne tap er derfor begrenset til reduksjonen i den enkeltes andel av boets verdier. Ettersom det på tidspunktet for brannen ikke var avklart om noen av loddeierne skulle overta småbruket, er tapet på loddeierne hånd identisk med reduksjonen i eiendommens omsetningsverdi på grunn av brannen.
- (14) Bobestyrer hadde ikke plikt til å tegne fullverdiforsikring. Det ville ha vært tilstrekkelig med en førsterisikoforsikring som dekket omsetningsverdien. Det er derfor ikke årsakssammenheng mellom den ansvarsbetingende uaktsomheten og tap utover redusert omsetningsverdi. Hadde boet tegnet en fullverdiforsikring på egne vegne, ville ingen av loddeierne kunnet gjøre krav gjeldende etter denne. Boet ville uansett ikke hatt plikt til å gjenoppføre våningshuset. Og om så hadde skjedd, ville arvingene likevel ikke hatt krav på mer enn omsetningsverdien.

- (15) At boet er tilbakelevert til privat skifte, stiller ikke loddeierne i noen bedret erstatningsrettslig posisjon. Det er ikke grunnlag for å foreta identifikasjon mellom arvinger og bo.
- (16) Tar man likevel utgangspunkt i gjenoppføringskostnadene, må det uansett gjøres betydelige korreksjoner – herunder fordi eiendommen lå for salg og fordi det måtte foretas fradrag for fordeler med et nytt våningshus.
- (17) Den direkte årsaken til loddeiernes tap er at Ulf Schjølberg sa opp forsikringen i If skadeforsikring uten å varsle bobestyreren. Han er sterkt å bebreide. Det bør derfor foretas avkortning fullt ut for hans del, jf. skadeserstatningsloven § 5-1.
- (18) Lemping etter § 5-2 må vurderes, blant annet ut fra Brox' helsetilstand og det forhold at den pålagte garantien var begrenset til 600 000 kroner.
- (19) Finn Kåre Brox har lagt ned slik påstand:

” - i hovedanken:

Anken forkastes.

- i motanken:

1. **Finn Kåre Brox frifinnes overfor Alf Viggo Schjølberg mot å betale han kr 75 000,-.**
2. **Finn Kåre Brox frifinnes overfor Geir Schjølberg mot å betale han kr 75 000,-.**
3. **Finn Kåre Brox frifinnes overfor Ulf Schjølberg mot å betale et beløp fastsatt etter rettens skjønn oppad begrenset til kr 50 000,-.**

- i begge tilfeller:

- Ulf Schjølberg, Alf Viggo Schjølberg og Geir Schjølberg dømmes in solidum til å betale Finn Kåre Brox hans saksomkostninger for Høyesterett, lagmannsrett og tingrett innen 14 dager med tillegg av forsinkelsesrente etter lov om forsinkelsesrente, fra forfall til betaling skjer.”

- (20) *Mitt syn på saken:*
- (21) Ved lagmannsrettens dom er det avgjort at advokat Finn Kåre Brox er ansvarlig for loddeiernes tap som følge av at våningshuset var uforsikret da det brant ned. Lagmannsretten bygger på skifteloven § 91 b siste punktum, jf. § 15, som blant annet pålegger en offentlig oppnevnt bobestyrer ”å dra omsorg for at boets eiendeler ... skjøttes på hensiktsmessig måte”. Det er lagt avgjørende vekt på at Brox skulle ha iverksatt tiltak for å sikre at boets faste eiendom ikke ble stående uforsikret. Jeg siterer følgende fra dommen:

”Plikten til å holde boets aktiva forsikret i nødvendig utstrekning er et sentralt element i det som må anses som en forsvarlig utøvelse av oppdraget som bobestyrer. Advokat Brox unnlot å iverksette tiltak for å sikre at nødvendig forsikring ble betalt. Forsømmelsen førte til at bolighuset var uforsikret da det brant ned til grunnen, og at arvingene ble påført et økonomisk tap. Med enkle rutiner kunne bobestyreren ha oppdaget at forsikringen var sagt opp, og tegnet ny forsikring på vegne av boet.”

- (22) Temaet for Høyesterett er hvordan tapet for arvingene skal beregnes, og hvordan erstatningen for øvrig skal utmåles. Det er i første rekke spørsmål om loddeierne kan kreve erstatning svarende til dekningen under en fullverdiforsikring med nyverdiklausul – altså ut fra hva det faktisk ville koste å gjenoppføre en tilsvarende bygning, uten fradrag for elde, bruk eller annen verdiforringelse ved den tidligere bygningen. Spørsmålet kommer på spissen fordi den aktuelle eiendommen er konsesjonspliktig og ligger i et område med begrenset etterspørsel. Omsetningsverdien er derfor svært mye lavere enn kostnadene ved gjenoppføring.
- (23) Jeg tar utgangspunkt i at tapet skal fastsettes ut fra et differanseprinsipp, jf. Rt. 2005 side 65. De ankende parter opptrer i egenskap av loddeiere i dødsboet etter Alfhild Bergljot og Alf Bergethon Schjølberg, som nå skiftes privat. Tapet på deres hånd er da forskjellen mellom boets verdi dersom småbruket hadde vært forsikret da våningshuset brant ned, og verdien uten forsikring.
- (24) Brox har gjort gjeldende at han ikke ville hatt plikt til å tegne fullverdiforsikring for våningshuset. Førsterisikoforsikring for omsetningsverdien ville – etter forholdene – ha vært tilstrekkelig. Erstatning for omsetningsverdien vil derfor stille loddeierne i samme økonomiske stilling som de hadde vært i dersom Brox ikke hadde opptrådt uaktsomt. Loddeierne har på sin side hevdet at Brox hadde plikt til å opprettholde forsikringsnivået.
- (25) Jeg er enig med Brox i at dersom tegning av førsterisikoforsikring kunne anses som en forsvarlig forvaltning av boets verdier, måtte loddeierne avfinne seg med erstatning for småbrukets omsetningsverdi. Et eventuelt tap utover dette ville ikke stå i årsakssammenheng med Brox' ansvarsbetingende uaktsomhet. Atskillig taler også for at bobestyreren ikke ville kunne bebreides som erstatningsbetingende uaktsomt om han ved utgangen av 2005 hadde nøydt seg med førsterisikodekning: Det var begjært offentlig skifte nærmest umiddelbart etter lengstlevendes død, arvingene bodde langt unna, det var boplikt på eiendommen, og man hadde ikke klart – tross atskillige bestrebelser over tid – å finne noen løsning for overtakelse.
- (26) Men det kan likevel på dette tidspunktet ikke ha fremstått som uaktuelt at en av livsarvingene ville kunne komme til å overta eiendommen. Jeg legger i den forbindelse til grunn at loddeierne hadde ønske om å beholde småbruket i familien, og overtakelse på åsete var én aktuell løsning. Og når jeg for min del er blitt stående ved at Brox burde ha videreført en fullverdiforsikring på det nivå som allerede var etablert, legger jeg særlig vekt på at konsesjonsreglene og liten etterspørsel ga en omsetningsverdi som bare utgjorde om lag en femdel av gjenoppføringsverdien. Overgang til førsterisikodekning burde i en slik situasjon – for å være forsvarlig – i det minste ha vært avklart med loddeierne. Jeg føyer til at ettersom Brox selv hadde vurdert den opprinnelige fullverdidekningen som tjenlig, er det grunn til å regne med at en tilsvarende forsikring ville blitt videreført dersom Brox hadde vært oppmerksom på Ulf Schjølbergs oppsigelse.
- (27) Loddeiernes krav overfor Brox bygger på den forutsetning at dersom han hadde sørget for å tegne fullverdiforsikring på våningshuset, ville dødsboet etter Alfhild Bergljot og Alf Bergethon Schjølberg etter brannen hatt krav på utbetaling av gjenoppføringskostnadene. Til dette vil jeg si: Dødsboet ville nok hatt krav på forsikringsutbetaling. Men dekningen ville bero på forsikringsvilkårene – om de konkrete betingelsene for å få erstattet gjenoppføringskostnadene fullt ut, var oppfylt, jf. også forsikringsavtaleloven § 6-1

andre ledd. I forsikringsvilkårene som gjaldt for eiendommen frem til utgangen av 2005, er full dekning av gjenoppføringskostnadene forbeholdt tilfeller der "eier, ektefelle/samboer eller livsarving" gjenoppfører bygningen innen fem år "på samme grunnmur eller tun" og "til samme formål" (vilkårene C.1.1). I andre tilfeller erstattes "bygningens omsetningsverdi før skaden", men "likevel ikke lavere enn 20 % av gjenoppføringsprisen" (vilkårene C.1.2). Det er enighet mellom partene om at Høyesterett kan legge til grunn dette som gjengs vilkår i bransjen på den tiden. Jeg bygger derfor på at en fullverdifsikring tegnet av Brox på boets vegne ville hatt samme begrensning. Dekning av gjenoppføringskostnadene i vår sak ville i så tilfelle bare ha vært aktuelt dersom en av livsarvingene virkelig overtok eiendommen som eier, og også ellers oppfylte forsikringsvilkårene. På tidspunktet for brannen forelå imidlertid ingen avklaring med hensyn til hva som skulle skje med småbruket. Og en slik avklaring foreligger heller ikke nå. Loddeierens ønske om å beholde eiendommen i slekten ville åpenbart ikke være tilstrekkelig til å oppfylle forsikringsvilkårene. Og jeg føyer til: Selv om en livsarving hadde overtatt eiendommen og gjenoppført våningshuset i henhold til forsikringsvilkårene, ville en eventuell forsikringsutbetaling ikke kommet boet som sådant til gode, men vedkommende livsarving. Om boet skiftes offentlig eller privat, har – så vidt jeg kan bedømme – ingen betydning i så måte.

- (28) Jeg ser det altså slik at selv om Brox hadde tegnet fullverdifsikring slik han burde ha gjort, kunne likevel ikke boet ha krevd forsikringsoppgjør basert på full dekning av gjenoppføringskostnadene. Derimot kunne man krevd dekning av omsetningsverdien før skaden, og uansett 20 prosent av gjenanskaffelsesprisen. Jeg viser til det jeg allerede har sagt om de aktuelle forsikringsvilkårene. Det er enighet mellom partene om at dette ville ha gitt en utbetaling på 680 000 kroner. Når loddeierne nå krever erstatning for sitt tap ved at Brox ikke tegnet forsikring, må denne rammen for selskapets ansvar overfor boet etter mitt syn også være retningsgivende for så vidt gjelder Brox' ansvar overfor loddeierne som sådanne. Avrundet gir dette hver av dem et krav på 227 000 kroner mot Brox.
- (29) Ulf Schjølberg har akseptert at det for hans del skal foretas avkortning med en tredel, jf. skadeserstatningsloven § 5-1. Jeg er enig i at hans medvirkning tilsier avkortning: Hadde han varslet Brox om at forsikringsavtalen ble sagt opp, ville loddeierens tap mest sannsynlig ikke ha oppstått. Etter mitt syn er Ulf Schjølberg så sterkt å bebreide, og hans bidrag til eget tap så vesentlig, at erstatningen for hans del bør reduseres til det halve.
- (30) Det samlede ansvaret for Brox blir etter dette 567 500 kroner. Hensett til beløpets størrelse, at det er tale om et profesjonsansvar, og at Brox har forsikringsdekning på 600 000 kroner, er det etter mitt syn ikke grunnlag for lemping, jf. skadeserstatningsloven § 5-2.
- (31) Det er krevd erstatning for sakskostnader. Selv om det ved Høyesteretts dom blir noen mindre oppjusteringer av erstatningsbeløpet for Geir og Alf Viggo Schjølberg, har Finn Kåre Brox fått medhold i det vesentlige, jf. tvisteloven § 20-2 andre ledd, jf. første ledd. Og jeg er blitt stående ved at han da bør tilkjennes erstatning for sine sakskostnader for Høyesterett. Kravet utgjør 128 100 kroner som dekker salær og kopier. Til dette kommer reiseutgifter på 6 017 kroner (eksklusiv merverdiavgift), og gebyr for den avledede motanken på 23 220 kroner. Kravet tas til følge, jf. tvisteloven § 20-5.

- (32) Lagmannsrettens kostnadsavgjørelse bør etter mitt syn bli stående, slik at partene bærer sine egne kostnader for de to tidligere instanser.
- (33) Jeg anser det som mest hensiktsmessig å utforme en felles slutning for anken og den avledede anken.
- (34) Jeg stemmer for denne

D O M :

1. Finn Kåre Brox betaler i erstatning til Ulf Schjølberg 113 500 – etthundreogtrettentusenfemhundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.
  2. Finn Kåre Brox betaler i erstatning til Alf Viggo Schjølberg 227 000 – tohundreogtjuesjutusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.
  3. Finn Kåre Brox betaler i erstatning til Geir Schjølberg 227 000 – tohundreogtjuesjutusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne dommen.
  4. Sakskostnader tilkjennes ikke for tingretten eller lagmannsretten.
  5. I sakskostnader for Høyesterett betaler Ulf Schjølberg, Alf Viggo Schjølberg og Geir Schjølberg én for alle og alle for én til Finn Kåre Brox 157 337 – etthundreogfemtisjutusentrehundreogtrettisju – kroner innen 2 – to uker – fra forkynnelsen av denne dommen.
- (35) Dommer **Kallerud:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (36) Dommer **Normann:** Likeså.
- (37) Dommer **Øie:** Likeså.
- (38) Justitiarius **Schei:** Likeså.

(39) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

1. Finn Kåre Brox betaler i erstatning til Ulf Schjøberg 113 500 –
etthundreogtrettentusenfemhundre – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av
denne dommen.
2. Finn Kåre Brox betaler i erstatning til Alf Viggo Schjøberg 227 000 –
tohundreogtjuesjutusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne
dommen.
3. Finn Kåre Brox betaler i erstatning til Geir Schjøberg 227 000 –
tohundreogtjuesjutusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne
dommen.
4. Sakskostnader tilkjennes ikke for tingretten eller lagmannsretten.
5. I sakskostnader for Høyesterett betaler Ulf Schjøberg, Alf Viggo Schjøberg og
Geir Schjøberg én for alle og alle for én til Finn Kåre Brox 157 337 –
etthundreogfemtisjutusentrehundreogtrettisju – kroner innen 2 – to uker – fra
forkynnelsen av denne dommen.

Riktig utskrift bekrefte: